

Tarja Heino, erikoistutkija, Lapsuus ja perhe -ryhmä
 Kaarina Lamminpää, erikoissuunnittelija, Sosiaali- ja henkilöstötilastot
 Sähköposti: etunimi.sukunimi@stakes.fi
 12.5.2008

Perheet ja lapset toimeentulotuen piirissä

Stakesin toimeentulotukitilaston mukaan yksinäiset henkilöt ovat suurin ryhmä toimeentulotuen saajista, ja sen osuus on lisääntynyt (63 % vuonna 1995 ja 70 % vuonna 2006). Lapsiperheiden osuus toimeentulotuen saajista näyttäisi pienentyneen viimeisen kymmenen vuoden ajan. 22 %:ssa toimeentulotukea saaneissa kotitaloudessa on lapsia.

Merkittävä ero tulee näkyviin, jos vertailee lapsiperheiden välillä kahden ja yhden huoltajan perheitä toimeentulotuen saajina. *Kahden huoltajan perheet ovat vähentyneet 15 prosentista 10 prosenttiin ja yhden huoltajan perheiden osuus on kasvanut 10 prosentista 12 prosenttiin kymmenessä vuodessa.*

Taulukko 1. Toimeentulotukea saaneet kotitaloudet kotitaloustyypin mukaan 1995 - 2006

%	1995	2000	2002	2004	2006
Yksinäiset	63	65	68	69	70
Lapsettomat parit	12	11	9	8	8
Kahden huoltajan perheet	15	12	11	10	10
Yksinhuoltajat	10	12	13	13	12

Vaikka yhden henkilön kotitaloudet ovatkin suurin toimeentulotukea saava ryhmä (70 %), näiden "sinkkujen" osuus toimeentulotuen saajina suhteessa väestön yhden henkilön kotitalouksiin on vain 21 prosenttia. Väestön perhetyyppeihin suhteutettuna korostuu yksinhuoltajaperheiden osuus: yksinhuoltajat näyttävät olevan selvästi haavoittuvimman ryhmä. Taulukon 2 mukaan vuonna 2006 joka neljäs (24 %) yksinhuoltajaperhe sai toimeentulotukea, kun keskimäärin vain 8 % kotitalouksista on ollut toimeentulotuen asiakkaana. *Viimesijaisen toimeentulotuen kautta tarkasteltuna yksinhuoltajaperheiden taloudellinen ahdinko on paljon tavallisempaa kuin muilla perhetyypeillä.*

Taulukko 2. Toimeentulotukea saaneet kotitaloudet kotitaloustyypin mukaan 1995 - 2006, % koko maan vastaavista kotitaloustyypeistä

%	Vuosi					
	1995	1998	2000	2002	2004	2006
Kotitaloustyyppi						
Yksinäiset miehet ilman lapsia	20	18	15	15	15	13
Yksinäiset naiset ilman lapsia	12	11	9	9	9	8
Yksinhuoltajat	31	30	27	29	27	24
Avio- /avoparit ilman lapsia	6	5	4	3	3	2
Avio- /avoparit, joilla lapsia	10	9	7	6	5	5
Yhteensä	13	11	10	9	9	8

Taulukko 1 esittää kotitaloustyypit toimeentulotuen saajista. Yllä olevassa taulukossa 2 kotitaloustyypit on suhteutettu väestön vastaaviin perhetyyppeihin. Selkeyden vuoksi esitetään taulukko 3, jossa väestön perhetyypit ovat "puhtaana" jakaumana. Yksinhuoltajien asema toimeentulotuen saajina korostuu ja vahvistuu.

Taulukko 3. Väestön jakautuminen perhetyypin mukaan ja toimeentulotukea saaneiden perhetyyppien osuus väestön vastaavista perhetyypeistä vuonna 2006 (%)

Perhetyyppi	Väestön jakautuminen perhetyypeittäin %	ttt- saajien osuus väestön perhetyypeistä %
Yksinäiset	52	21
Yksinhuoltajat	4	24
Avio/avoparit, joilla lapsia	17	5
Lapsettomat parit	27	2
N	2 857 837	226 617

Kymmenessä vuodessa on tapahtunut selvä muutos kehityksen suunnassa. Lapsiperheitä on toimeentulotuen saajina määrällisesti yhä vähemmän, mutta toimeentulotuen saajissa muutos näkyy yhden huoltajan perheiden tilanteessa. Kahden huoltajien perheiden määrä toimeentulotuen saajina on vähentynyt 21 000 perheellä (43 000:sta 22 000:een). Sen sijaan niiden lapsiperheiden määrä, joissa on vain yksi aikuinen, on vähentynyt vain 6 000 perheellä (34 500:sta 28 000:aan). Toisin sanoen, *kun vielä yhdeksän vuotta sitten (vuonna 1998) toimeentulotukea saaneista lapsiperheistä yli puolet (55 %) oli kahden huoltajan perheitä, vuonna 2006 yli puolet (56 %) oli yhden huoltajan perheitä.*

Taulukko 4. Toimeentulotukea saaneet lapsiperheet perhetyypin mukaan vuosina 1998 - 2006

Vuosi ¹	Yksinäinen mies/nainen, jolla lapsia		Avo-/avioparit, joilla lapsia	
	N	%	N	%
1998	34 538	45	43 022	55
1999	33 282	47	37 446	53
2000	31 977	49	32 996	51
2001	32 668	50	32 457	50
2002	33 770	54	29 103	46
2003	33 231	54	28 123	46
2004	31 788	56	25 303	44
2005	29 708	56	23 238	44
2006	28 158	56	21 779	44

Muutos ei näy vain toimeentulotukea saaneiden perheiden lukumäärissä, vaan se näkyy myös näiden perheiden lasten lukumäärissä. Vuonna 2006 toimeentulotukea saaneissa lapsiperheissä oli yhteensä 92 300 lasta. Vielä yhdeksän vuotta sitten toimeentulotukea saaneiden perheiden lapsista melkein kaksi kolmesta (62 %) asui kahden vanhemman perheessä, ja vuonna 2006 enää joka toinen (51 %). *Yksinhuoltajaperheissä asuvien lasten osuus oli kasvanut 38 prosentista 49 prosenttiin* tänä aikana. Lasten määrä näissä perheissä väheni 9 000 lapsella. Sitä vastoin kahden vanhemman perheessä vähennys oli 42 000 lasta.

¹ Vuodesta 2001 vuoteen 2002 on korjattu edellisten vuosien virheellisesti toimitetut tiedot, mikä merkitsee noin 1900 kotitalouden siirtymää avo-/aviopareista yhden huoltajan kotitalouksiin.

Taulukko 5. Lasten määrä toimeentulotukea saaneissa lapsiperheissä perhetyyppin mukaan vuosina 1998 ja 2006

1998 Lapsia yht. 143 106			2006 Lapsia yht. 92 322	
Lasten määrä perheessä	Lapsia yksinäisen miehen/naisen kotitaloudessa	Lapsia avo- /avioparin kotitaloudessa	Lapsia yksinäisen miehen/naisen kotitaloudessa	Lapsia avo- /avioparin kotitaloudessa
1	20 246	16 826	16 448	8 675
2	20 204	29 002	15 856	13 370
3	9 555	21 519	7 866	10 641
4	3 032	11 276	3 068	6 300
5-	1 334	10 112	2 266	7 832
yhteensä	54 371 (38 %)	88 735 (62 %)	45 504 (49 %)	46 818 (51 %)

Kun yksinhuoltajaperheiden taloudellista ahdinkoa katsoo lapsinäkökulmasta, huomaa vielä toisenkin tuloksen. *Toimeentulotukea saaneissa yksinhuoltajaperheissä on aikaisempaa enemmän monilapsisia perheitä.* Näissä monilapsisissa (neljä- tai useampilapsisissa) yksinhuoltajan perheissä olevien lasten määrä on jopa lisääntynyt. Kun vuonna 1998 neljä- tai useampilapsisissa yhden huoltajan perheissä oli 4 366 lasta, vuonna 2006 näissä perheissä oli 5 334 lasta.

Onko niin, että yksinhuoltajaperheiden toimeentulotukiasiakkuus on yhä pitkäaikaisempaa? Kysymykseen haettiin vastausta vertailemalla pitkäaikaista tukea saaneita lapsiperheitä keskenään viimeisen kymmenen vuoden aikana, ja tehtiin muutama jännittävä havainto.

Taulukko 6. Pitkäaikaisesti (10–12 kk) toimeentulotukea saaneiden lapsiperheiden osuudet kaikista toimeentulotukea saaneista lapsiperheistä 1995 – 2006 (%)

Vuosi	Yksinhuoltajamiehet	Yksinhuoltajanaiset	Kahden huoltajan perheet
1995	19	14	18
2000	24	20	26
2001	27	23	28
2002	24	23	28
2003	22	21	27
2004	22	19	27
2006	23	20	28

Pitkäaikaisesti toimeentulotuen piirissä on erityisesti kahden huoltajan perheitä. Niistä peräti 28 % on saanut toimeentulotukea pitkäaikaisesti. Tuen tarve näyttää pitkittyneen viime vuosina kahden huoltajan lapsiperheissä enemmän kuin yhden huoltajan perheissä. Yksinhuoltajan sukupuolella on pientä merkitystä: yksinhuoltajanaisten osuus (20 %) pitkäaikaisen toimeentulotuen saajissa on sekä keskiarvoa (25 %) pienempi että pienempi kuin yksinhuoltajamiesten (23 %) perheissä.

Taulukko 7. Toimeentulotuen pitkäaikaiset asiakkaat (10-12kk) iän ja perhetyypin mukaan vuosina 1995 ja 2006 (%)

Ikä	1995			2006		
	Yksinhuoltajat miehet	naiset	Avio/avoparit joilla lapsia	Yksinhuoltajat miehet	naiset	Avio/avoparit joilla lapsia
-29v	14	25	26	9	34	28
30-39v	30	35	38	21	27	31
40-49 v	46	33	30	50	29	29
50v-	10	7	6	20	10	12
Yhteensä	100	100	100	100	100	100

Pitkäaikaisen toimeentulotuen piirissä olleet yksinhuoltajamiehet ovat iäkkäämpiä kuin vastaavassa tilanteessa olleet yksinhuoltajanaiset. Heistä oli yli puolet (56 %) oli täyttänyt 40 vuotta vuonna 1995, ja kymmenen vuotta myöhemmin jo 70 prosenttia oli täyttänyt 40 vuotta. Yksinhuoltajamiesten ikärakenne on siten myös "vanhentunut". Sen sijaan pitkäaikaisen toimeentulotuen piirissä olleet *yksinhuoltajanaiset ovat yksinhuoltajamiehiä nuorempia*, ja heidän ikärakenteensa on pysynyt lähes ennallaan: kaksi kolmesta (60 - 61 %) pitkäaikaisesti toimeentulotukea saaneesta yksinhuoltajanaisestä ei ole täyttänyt 40 vuotta.

Yhteenveto. Lapsiperheille kohdennetut normaalit tulonsiirrot ovat kohdelleet yleensä yksinhuoltajaperheitä mutta erityisesti vielä monilapsisia yksinhuoltajaperheitä huonosti. Näiden perheiden köyhyys ei ole helpottunut sen enempää aikuisten kuin lastenkaan näkökulmasta, vaan he ovat väestön perhetyyppeihin suhteutettuna suurin toimeentulotukea saava ryhmä. Yli puolet toimeentulotukea saaneista lapsiperheistä oli yhden huoltajan kotitalouksia. Absoluuttisesti toimeentulotukea saaneiden yksinhuoltajien lasten määrä on vähentynyt jonkin verran, sen sijaan kahden huoltajan perheissä näin on selvästi käynyt. Toimeentulotukea saaneissa yhden aikuisen perheissä on lapsia 45 500 ja kahden aikuisen perheissä 54 200. Lisäksi, *lasten määrä on lisääntynyt monilapsisissa toimeentulotukea saaneissa yksinhuoltajaperheissä.* Tarkastelu viittaa siihen, että yksinhuoltajien toimeentulotuen asiakkuus on kahden vanhemman perheeseen verrattuna lyhytaikaisempaa. Pitkäaikainen toimeentulotuen saaminen korostuu erityisesti kahden vanhemman perheissä, joissa myös työttömyys toimeentulotuen syynä on korostunut. Pitkäaikaisesti toimeentulotukea saavien yksinhuoltajaperheiden profiilit eroavat toisistaan huoltajan sukupuolen ja iän mukaan: yksinhuoltajamies on selvästi yksinhuoltajanaista iäkkäämpi.